

ној оцени, при чему као оријентација служи висина зараде на радном месту које најприближније одговара стручној спреми оштећеног радника.

Из образложења:

”Тачно је да тужилац, као индустријски педагог, не би могао бити распоређен на радно место школског педагога, пошто, оно, по правилнику, може бити поверено професору школске педагогије или професору педагогије (општи смер или смер школске педагогије). Али предмет овог спора није оцена законитости одлуке о распоређивању. Тужбом се тражи накнада штете због умањене зараде услед незаконите одлуке о распоређивању тужиоца на непостојеће радно место у продуженом боравку. С обзиром на овакав предмет спора, судови су пошли од зараде на радном месту школског педагога не зато што је тужилац на њему радио, односно могао радити, него због тога што је оно најприближније профили стручне спреме тужиоца. Поништену одлуку о распоређивању тужилац је био упућен да обавља послове радног места у продуженом боравку које није било утврђено актом о систематизацији. Као несистематизовано радно место не може бити вредновано, оно није могло послужити ни као основ за израчунавање изостале зараде при утврђивању висине накнаде штете. У тој ситуацији нижестепеним судовима је једино преостало да висину накнаде штете одреде по слободној оцени, у смислу члана 223. ЗПП, ослањајући се на висину зараде радног места које најприближније одговара стручној спреми тужиоца”.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 1016/93 од 1.04.1993. године).

Припремио др Зоран Ивошевић

ОДЛУКЕ УСТАВНОГ СУДА ЈУГОСЛАВИЈЕ

Јавна предузећа у области електропривреде одређују, у складу с овлашћењем које им даје закон, начин утврђивања висине цене испоручене електричне енергије

Одредбама чл. 4. и 34. Тарифног система за продају електричне енергије (“Сл. гласник РС”, бр. 57/92, 72/92 и бр. 25/93) прописано је да је обрачунска снага један од елемената на основу којих се утврђује вредност испоручене електричне енергије и да се обрачунска снага утврђује тако што се укупна количина потрошене електричне енергије у обрачунском раздобљу дели са 100 (просечно месечно коришћење инсталисане снаге, у сатима).

Грађанин сматра да је вредност обрачунске снаге у цени електричне енергије висока, да потрошачи електричне енергије с нижим личним примањима нису у стању да плаћају рачуне за утрошену електричну енергију. Оспорене одредбе нису, стога, по мишљењу грађанина, у складу с Уставом СРЈ.

Уставност споменутог тарифног система може се, по схватању Савезног уставног суда, довести у питање само са становишта права Јавног предузећа “Електропривреда Србије” да својим актима утврђује цену испоручене електричне енергије. Јер, предузећа или друге организације могу, сагласно одредби члана 118. став 1. Устава СРЈ, вршити одређена јавна овлашћења - у која може спадати и доношење одређених општинских аката - само ако су на то законом овлашћена. То је у овом случају и учињено: одредбама Закона о електропривреди (“Сл. гласник РС”, број 45/91), који доносиоцу оспореног акта даје право да својим актом утврђује висину цене електричне енергије, тј. утрошене електричне енергије. Оцењујући уставност оспо-

реног акта, Савезни уставни суд не може, по Уставу СРЈ, оцењивати и то да ли је начин на који се утврђује висина цене испоручене електричне енергије најбоље утврђен, нити да оцењује да ли је тако утврђена цена испоручене електричне енергије у складу с могућностима одређених категорија потрошача да плаћају ту цену. Та питања тичу се социјане политике друштва, чију ваљаност Савезни уставни суд не може оцењивати, будући да то, по Уставу СРЈ, није његово право.

(Савезни уставни суд, решење III У број 110/93, од 22. децембра 1993. године)

Уставну жалбу због повреде слобода и права човека и грађанина утврђених Уставом СРЈ може поднети и удружење грађана или друго правно лице које штити слободу и права човека и грађанина, али само у име онога ко сматра да су му повређене слободу или права.

Фонд за развој демократије, у Београду, поднео је Савезном уставном суду уставну жалбу против Одлуке о именовану чланова Савета народне банке Југославије ("Сл. лист СРЈ", број 50/93), налазећи да је та одлука противна Уставу Савезне Републике Југославије.

Савезни уставни суд одбацио је уставну жалбу као недопуштену.

Уставну жалбу против појединачног акта или радње којом се чини повреда слобода и права човека и грађанина подноси свако лице које сматра да му је повређена слобода или право утврђено Уставом СРЈ. Уставну жалбу може, по одредби члана 37. став 2. Закона о Савезном уставном суду ("Сл. лист СРЈ", број 36/92), поднети, у име лица које сматра да су му повређена права, удружење грађана или друго правно лице које по својим правилима има задатак да штити слободу и права грађана. Значење те законске одредбе састоји се у томе да удружење грађана или друго правно лице које не штити своје слободу или права уставну жалбу може поднети само у име лица које сматра да су му повређене слободу или права утврђена Уставом СРЈ. Удружење грађана или друго правно лице нема право, дакле, да подноси уставну жалбу због повреде слободу или права човека и грађанина ако то не чини у име онога чије су слободу или права повређена.

(Решење Уж број 5/93, од 22. XII 1993)

Одредба закона по којој запосленом чије предузеће, установа или радња, односно друга организација за обављање привредне или друге делатности није брисано из регистра или коме није престало својство оснивача предузећа, установе или радње престаје радни однос - није противна Уставу СРЈ.

Одредбом члана 4. став 2. Закона о посебним условима за заснивање и престанак радног односа за време примене санкција Савета безбедности ОУН ("Сл. гласник РС", број 47/93) прописано је да - за време трајања санкција Савета безбедности ОУН - запосленоме који у року од три месеца од дана ступања тога закона на снагу послодавцу не достави доказ о томе да је упис предузећа, установе или радње, односно друге организације за обављање привредне или друге делатности брисан из регистра или да му је престало својство оснивача предузећа или радње, престаје радни однос без његове сагласности, наредног дана по истеку рока од три месеца од дана ступања наведеног закона на снагу.

Грађанин сматра да оспорена законска одредба није сагласна с Уставом СРЈ, због тога што престанак радног односа запосленог везује за пропуштање једне формалне радње, тј. за формалан доказ о подношењу захтева за брисање из регистра, а не за стварно брисање из регистра.

Запосленоме може престати радни однос против његове воље - по одредби члана 54. став 2. Устава СРЈ - под условима и на начин утврђен законом и колективним уговором. Та одредба Устава значи, по схватању Савезног уставног суда, да радни однос не може престати против воље запосленог мимо услова и начина утврђеног законом, и колективним уговором; да ниједном другом општом нормом не може бити прописано под којим условима и на који начин запосленоме може престати радни однос против његове воље. Та одредба Устава јесте једно јемство да ниједним другим актом, осим споменutih, не може бити прописан престанак радног односа запосленог против његове воље. Она значи, осим тога, слободу законодавца, односно оних који закључују колективни уговор, да утврђује разлоге због којих радни однос може престати против воље запосленог. Под којим условима и на који ће начин запосленом моћи престати радни однос против његове воље, прописује, дакле, законодавац, односно колективни уговор. Оцењивање уставности закона који прописује престанак радног односа запосленог против његове воље не обухвата и оцену ваљаности разлога које законодавац утврђује за престанак радног односа, па се оцењивање уставности норме закона која прописује престанак радног односа против воље запосленог ограничава само на утврђивање могућне повреде слободе или права грађанина утврђеног Уставом СРЈ. Оспорена законска одредба не вређа, по оцени Савезног уставног суда, слободе и права човека и грађанина зајемчене Уставом СРЈ, па стога нема разлога за покретање поступка за оцењивање уставности оспорене законске одредбе.

(Савезни уставни суд, решење I У број 167/93, од 22. XII 1993)

Право на одговарајућу зараду, зајемчено уставом СРЈ, остварује се на начин прописан законом

Одредбама члана 6. Закона о висини зарада, накнада и других примања запослених за време примене економских санкција Савета безбедности ОУН ("Службени гласник Републике Србије", бр. 46/92, 73/92, 82/92, 26/93, 47/93 и 67/93) прописано је да се минимална нето зарада за текући месец утврђује у висини једне половине збира просечних цена на мало, одређених производа и услуга којима се обезбеђује минимум основних потреба четворочлане породице; да те производе и услуге, по врсти и количини, договором утврђују Влада Републике Србије, Већа Савеза синдиката Србије и Привредна комора Србије; да податке о висини цена тих производа или услуга доставља учесницима договора, једанпут недељно, републички орган надлежан за послове статистике, и да се висина минималне нето зараде одређује на основу тих података.

Независни синдикат Србије сматра да оспорена законска одредба није сагласна с Уставом СРЈ, због тога што синдикат не учествује стварно у одређивању висине минималне нето зараде запослених, већ само у утврђивању врсте и количине производа или услуга којима се обезбеђује минимум основних потреба четворочлане породице, и што томе синдикату није омогућено да учествује у утврђивању висине минималне нето зараде.

Право на одговарајућу зараду које запослени имају (члан 55. став 1. Устава СРЈ) јесте, по схватању Савезног уставног суда, једно од права чији начин остваривања може, сагласно одредби члана 67. став 2. Устава СРЈ, бити прописан законом. При томе се мора имати у виду да законодавац, уређујући то питање, има слободу да прописује начин на који се омогућује остваривање одговарајуће зараде. Та слобода законодавца обухвата и његово право да одређује органе и организације који заједнички утврђују одговарајућу зараду запослених, па и минималну зараду, у овом случају. Ако законодавац пропише да у утврђивању висине минималне нето зараде учествује једна од синдикалних организација у Републици, он тиме не чини повреду Устава СРЈ. Значење одредбе члана 41. став 3. Устава СРЈ не састоји

се, наиме, у томе да свака од више организација синдиката мора учествовати (заједно с другим органима) у утврђивању висине минималне нето зараде у условима у којима се земља данас налази. Право на синдикално организовање, на оснивање синдиката, ради заштите и унапређивања професионалних и економских интереса чланова синдиката не претпоставља обавезу законодавца да у питању какво је минимална зарада запослених омогући свакој од више синдикалних организација учешће у решавању тога питања. Заштита права и интереса чланова синдиката не састоји се само у учешћу сваке синдикалне организације у решавању питања које је предмет оспорене законске одредбе, већ и у другим видовима делатности ради остваривања сврхе постојања одређене синдикалне организације. Отуда, одређивање Савеза синдиката Србије као једног од учесника договора о утврђивању висине минималне нето зараде није повреда слободе синдикалног организовања зајамчене Уставом СРЈ, ни повреда других слобода и права човека и грађанина.

(Савезни уставни суд, решење I У број 131/93, од 22. децембра 1993)

Прописивањем услова које треба да испуњавају наставници одређеног предмета не вређа се начело једнакости, из члана 20, ни начело слободног избора занимања и запослења, из члана 54. став 1. Устава СРЈ.

Прописима о врсти стручне спреме наставника, стручних сарадника и радника у настави у стручним школама и у гимназији ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", број 1/92), прописано је да наставу из предмета социологија изводи професор социологије, односно дипломирани социолог, као и да наставу и друге облике образовно-васпитног рада за предмет социологија може изводити и професор философије и социологије, и дипломирани политиколог - наставног смера.

Грађанин сматра да оспорени прописи нису у складу с Уставом СРЈ и законом, будући да значе ограничење слободе избора и занимања за оне који, као "професори марксизма", не могу изводити наставу из тога предмета.

Прописивање услова за обављање наставе из одређеног предмета који се тичу искључиво стручне спреме за обављање наставе и који се не односе на лична својства грађана због којих грађани не би били равноправни у могућности заснивања радног односа ради обављања означених послова није, по схватању Савезног уставног суда, повреда ни начела једнакости, ни начела слободног избора занимања и запослења, из чл. 20. и чл. 54. став 1. Устава СРЈ. Јер, захтев да грађанин који обавља те послове има стручну спрему коју прописују оспорени прописи ставља свакога ко жели да се бави тим пословима у једнак положај зависно, искључиво, од стране спреме коју поседује, али не и зависно од личних својстава човека и грађанина по основу којих он, сагласно наведеним одредбама Устава СРЈ, не сме бити стављен у неравноправан положај с другим грађанима. То што оспорени прописи постављају захтев који се састоји у поседовању тачно одређене спреме, што не уважавају и спрему друге или сличне врсте, не чини оспорене прописе противним Уставу СРЈ, будући да ти прописи не утичу на слободу избора занимања и запослења, већ искључиво на стручне квалификације за обављање одређене наставе.

(Савезни уставни суд, решење III У број 160/93, од 23. децембра 1993)

Влада има право да прописује заштитне мере

Чланом 5. Уредбе о начину образовања цена одређених производа ("Сл. гласник РС", број 15/93) прописане су заштитне мере одузимања имовинске користи и забрана обављања делатности, у трајању од 12 месеци, које се могу

изрећи уз новчану казну за прекршај који се састоји у образовању цена противно одредбама те уредбе.

Покретач поступка за оцењивање законитости оспорене уредбе ("овлашћени предлагач") сматра да се заштитне мере због прекршаја могу прописивати само законом и да је, стога, оспорена уредба незаконита.

Законом о прекршајима ("Сл. гласник СР Србије", бр. 44/89; "Сл. гласник РС", бр. 21/90, 11/92, 20/93 и 53/93) прописано је да се прекршаји прописују законом, уредбом и одлуком општинске скупштине, а заштитне мере - законом и уредбом. Влада Републике Србије поступила је, дакле, у складу с републичким законом кад је прописала које се заштитне мере могу изрећи за прекршај одредби означене уредбе. Оспорена уредба није, дакле, противна републичком закону, па предлог за оцењивање законитости оспорене уредбе стога није основан.

(Одлука УС РС, ИУ број 298/93, од 23. децембра 1993)

Општина није дужна осигурати средства за накнаду члановима управних одбора јавних предузећа

Јавно предузеће покренуло је пред Уставним судом Србије поступак за оцењивање уставности и законитости одлуке општинске скупштине о оснивању тога предузећа, због тога што општина, као оснивач јавног предузећа, није обезбедила средства из којих се плаћају накнаде за рад чланова управног одбора јавног предузећа, што, по схватању предлагача, одлуку о оснивању јавног предузећа чини неуставном и незаконитом.

За обављање послова утврђених Уставом и законом, општини припадају - по одредби члана 114. Устава РС - приходи утврђени законом. Општинска скупштина располаже, дакле, по самом Уставу, само оним приходима, утврђеним законом, који јој омогућују обављање послова општинске скупштине утврђених Уставом и законом. Средства којима општина располаже служе, према томе, само за подмирење трошкова које општина и њени органи имају у обављању тих послова и задатака. Ако је право општинске скупштине да оснива јавно предузеће, то не значи да је и обавеза скупштине да осигура средства из којих се плаћају накнаде за рад члановима управног одбора одређеног јавног предузећа. Из тога што је општина оснивач јавног предузећа не исходи та обавеза. Чланови управног одбора не обављају послове општине, већ - јавног предузећа, чија је обавеза да осигура средства из којих плаћа накнаде члановима управног одбора за њихов рад.

(УС Србије, ИУ број 131/92, од 9. децембра 1993)

Одлука о валоризацији савезног буџета за 1993. годину није акт утврђивања, односно измена буџета, већ - акт извршавања буџета

Савезна влада валоризовала је, својом одлуком ("Сл. лист СРЈ", број 68/93) савезни буџет за 1993. годину, на начин одређен том одлуком.

Подносилац иницијативе за покретање поступка за оцењивање уставности и законитости оспорене одлуке сматра да та одлука није уставна и законита, због тога што је њено значење, у суштини ствари, измена савезног буџета, што је искључиво право Савезне скупштине.

Влада се је, по оцени Савезног уставног суда, доносећи оспорену одлуку, задржала у границама уставног права на доношење извршних прописа за извршавање савезног закона - савезног буџета, у овом случају. Оспорена одлука ништа не мења од онога што је утврђено буџетом за 1993. годину, не мења "структуру буџета"; та одлука не мења висину појединих прихода, односно појединих расхода утврђених буџетом, и зато не значи било какву измену савезног буџета за годину 1993. У околностима у којима је донесена,

оспорена одлука задржала се је у границама извршног акта, са стварним значењем валоризације већ утврђеног савезног буџета и не дира у право Савезне скупштине да утврђује (и мења, по потреби) савезни буџет.

(Решење IV У број 163/93, од 13. фебруара 1994)

Припремио Ђорђе Ђурковић